



(กสม. แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 34/2568)

**กสม. ตรวจสอบกรณีอุทยานแห่งชาติไม่สำรวจกันแนวเขตอุทยานและพื้นที่เพิงพักพิงชั่วคราวของชาวเล
ขงเร่งประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ตามกฎหมาย**

**- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแนวปฏิบัติต่อผู้ถือบัตรผู้ลี้ภัยที่เข้ามาพำนักในประเทศไทย
ให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และหลักสากล**

วันศุกร์ที่ 10 ตุลาคม 2568 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวัสสันต์ ภัยสิทธิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ นายจุมพล ขุนอ่อน รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 34/2568 โดยมีวาระสำคัญดังนี้

1. กสม. ตรวจสอบกรณีอุทยานแห่งชาติไม่สำรวจกันแนวเขตอุทยานและพื้นที่เพิงพักพิงชั่วคราวของชาวเล ขงเร่งประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ตามพ.ร.บ.คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568

นายจุมพล ขุนอ่อน รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้แทนชาวเลอุรักลาโว้ยและชาวเลเกาะหลีเป๊ะเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบุว่ากลุ่มชาวเลอุรักลาโว้ยซึ่งมีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกับทะเลและเกาะต่าง ๆ มาตั้งแต่อดีต มีอาชีพหลักด้านการประมงและบางส่วนประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิตวัฒนธรรม ได้รับผลกระทบจากการที่อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี (พื้นที่จังหวัดกระบี่) (ผู้ถูกร้องที่ 1) มีประกาศเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2564 ให้ทำลายหรือรื้อถอนเพิงพักชั่วคราว (บาหมัด) เพื่อหลบมรสุมของชาวเลหรือชาวประมงบริเวณเกาะพีพีดอน หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เนื่องจากตรวจพบว่ามีกรบุกรุกและไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน

ขณะที่ชาวเลเกาะหลีเป๊ะ หมู่ 7 ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ซึ่งมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับพื้นที่อุทยานและพื้นที่เพิงพักชั่วคราว (บาหมัด) ที่ใช้ทำมาหากินและตั้งอยู่บนเกาะอาดัง เกาะราวี และเกาะดง จะได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีพตามวิถีชีวิตวัฒนธรรม หากอุทยานแห่งชาติตะรุเตา (จังหวัดสตูล) (ผู้ถูกร้องที่ 2) ไม่สำรวจกันแนวพื้นที่อุทยานและพื้นที่บาหมัดของชาวเลไว้ จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 (1) และ (2) ได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยชาวเลได้รับความคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 เพื่อให้

ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมง หาทรัพยากรตามเกาะต่าง ๆ ได้ รวมทั้งสามารถเข้าไปทำมาหากินในพื้นที่อุทยานและเขตอนุรักษ์อื่น ๆ ตามวิถีวัฒนธรรมของตน

กสม. เห็นว่า การดำเนินการของอุทยานแห่งชาติฯ ผู้ถูกร้องที่ 1 และ 2 รวมทั้งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (ผู้ถูกร้องที่ 3) ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มาตรา 64 และมาตรา 65 บัญญัติให้ผู้ถูกร้องทั้งสาม ต้องสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกิน รวมทั้งสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเภทและชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยในส่วนการสำรวจพื้นที่เพิงพักชั่วคราว (บามัด) เห็นว่า ในช่วงที่ผ่านมาแม้ผู้ถูกร้องทั้งสามได้สำรวจการถือครองที่ดินตามกฎหมายแล้ว แต่ไม่ครอบคลุมถึงพื้นที่บามัด โดยให้เหตุผลว่าบามัดเป็นสิ่งปลูกสร้างในเขตอุทยานแห่งชาติ ถ้ามีลักษณะชั่วคราว อุทยานแห่งชาติในพื้นที่จะมีมาตรการผ่อนปรนให้ใช้เป็นที่พักหลบมรสุมสำหรับการทำประมงตามวิถีชีวิตได้ แต่หากมีลักษณะกึ่งถาวรหรือถาวร เช่น ทำจากปูนซีเมนต์ จะถูกสั่งให้รื้อถอนหรือดำเนินคดีเป็นรายกรณี

อย่างไรก็ดี เมื่อปี 2564 ในกรณีของอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี (พื้นที่จังหวัดกระบี่) ผู้ถูกร้องที่ 1 ได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า บามัดในหมู่เกาะพีพีตอน เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะกึ่งถาวรหรือถาวร จึงมีคำสั่งให้รื้อถอน แต่ต่อมาไม่ได้รื้อถอนตามประกาศฉบับดังกล่าวกระทั่งปัจจุบันก็ตาม แต่ กสม. เห็นว่า การใช้ดุลพินิจดังกล่าวในเรื่องพื้นที่บามัดของผู้ถูกร้องทั้งสาม ยังขาดการรับฟังความคิดเห็นหรือปรึกษาหารือร่วมกันกับชาวเลที่ได้รับผลกระทบ การใช้ดุลพินิจยังไม่อยู่บนฐานหรือแนวปฏิบัติหรือค่านิยมที่ชัดเจนเกี่ยวกับการตีความ “บามัด” รวมถึงไม่ได้พิจารณาให้ครอบคลุมถึงข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติที่ทำให้ลักษณะทางกายภาพของบามัดมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกระทบต่อสิทธิของบุคคลและชุมชนของชาวเลซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในพื้นที่ จึงเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนประเด็นการสำรวจและบริหารจัดการพื้นที่สุสานหรือหลุมฝังศพของชาวเลในพื้นที่อุทยานแห่งชาติของผู้ถูกร้องทั้งสาม เห็นว่า นับตั้งแต่การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทั้งสองแห่งในปี 2517 และปี 2526 ชาวเลในพื้นที่ได้ถูกอพยพถิ่นฐาน โดยถูกจำกัดพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่การใช้ประโยชน์ ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2564 แม้ผู้ถูกร้องที่ 1 และที่ 2 ได้สำรวจพื้นที่สุสานหรือหลุมฝังศพของชาวเลไว้แล้ว แต่ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติพบว่าพื้นที่สุสานบางแห่งถูกจำกัดเขตไว้ในบางจุดเท่านั้น จากเดิมที่ชาวเลเคยฝังศพได้ในหลายจุด ส่งผลให้เกิดปัญหาความแออัดตามมา ประกอบกับข้อมูลลงพื้นที่สำรวจบริเวณหมู่เกาะของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา (จังหวัดสตูล) ผู้ถูกร้องที่ 2 จำนวน 34 จุด พบว่าประชาชนยังมีข้อจำกัดในการเข้าใช้หรือดำเนินวิถีชีวิตดั้งเดิมในหลายจุด แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการพื้นที่ดังกล่าวกระทบต่อวิถีชีวิตและไม่สอดคล้องกับสิทธิของบุคคลและชุมชนของชาวเลในพื้นที่ ในด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม ทั้งของท้องถิ่นและของชาติ จึงเห็นว่า ในประเด็นการบริหารจัดการพื้นที่สุสาน ผู้ถูกร้องทั้งสามมีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นกัน

ทั้งนี้ กสม. เห็นว่า เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2568 พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 มีผลใช้บังคับ และกำหนดให้มี “คณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์” โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน พร้อมด้วยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีหน้าที่และอำนาจที่สำคัญ คือ การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ รวมถึงการประกาศหรือเพิกถอนพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในพื้นที่ กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2568 จึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะไปยังผู้ถูกร้องทั้งสามให้ร่วมกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลสำรวจพื้นที่ทำกิน พื้นที่อาศัย และพื้นที่ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ในพื้นที่เกาะต่าง ๆ รวมทั้งเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล รวมทั้งสิ้น 34 จุด และรายงานผลการตรวจสอบฉบับนี้หรือถึงแนวทางในการจัดทำคำนิยามและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับบ้ำมัดหรือเพิงพักชั่วคราวของชาวเล รวมถึงพื้นที่ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชาวเล เช่น สุสานหรือพื้นที่ฝังศพ และพื้นที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อหรือวิถีชีวิต เป็นต้น เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยคำนึงถึงหลักการให้กลุ่มชาติพันธุ์มีสิทธิในการจัดการ อนุรักษ์ พื้นฟู บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ สิทธิในการดำรงวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม ตามที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568

นอกจากนี้ ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาเร่งรัดการดำเนินการเพื่อผลักดันการประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. 2568 และเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 ว่าด้วยแนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ทั้งนี้ ในการดำเนินการต้องให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในพื้นที่มีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรม การจัดสรรที่ดินทำกิน/ที่อยู่อาศัย การพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การพัฒนาอาชีพ รวมถึงการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ให้ครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลทั้งหมด

2. กสม. แนะนำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแนวปฏิบัติต่อผู้ถือบัตรผู้ลี้ภัยที่พำนักในประเทศไทยให้สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และหลักสากล

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเปิดเผยว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้รับเรื่องร้องเรียนเมื่อเดือนมีนาคม 2568 ระบุว่า เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2568 เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง จังหวัดนนทบุรี (ผู้ถูกร้อง) ได้จับกุมกลุ่มบุคคลสัญชาติเวียดนามกลุ่มชาติพันธุ์มองแตงนาร์ด (Montagnards) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ลี้ภัยหรือผู้ขอสถานะผู้ลี้ภัย ทั้งหมด 65 คน ในจำนวน

ดังกล่าวมีเด็ก 15 คน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ถูกจับกุม 7 คน ที่อยู่ระหว่างได้รับอนุญาตให้ประกันตัวจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ผู้ร้องเห็นว่ากระบวนการจับกุมและควบคุมตัวในกรณีนี้อาจมีการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงขอให้ตรวจสอบ

กสม. ได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย หลักกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งการค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตและร่างกายจะกระทำมิได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

กสม. พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาแยกเป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกจับกุมในการจับกุมและควบคุมตัว ขัดต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 หรือไม่ อย่างไร เห็นว่า ในการจับกุมและควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้ถูกร้อง ได้แจ้งให้ผู้ถูกจับกุมทราบถึงสิทธิพึงได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อีกทั้งยังจัดให้มีล่ามซึ่งเป็นคนเวียดนามที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี และจัดหาทนายความเพื่อให้คำแนะนำด้านกฎหมาย รวมถึงมีการบันทึกภาพและเสียงพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลผู้ถูกควบคุมตัวในแบบฟอร์ม ปท.1 ซึ่งไม่ปรากฏพฤติการณ์หรือหลักฐานใดที่แสดงถึงการใช้ความรุนแรง หรือข่มขู่ผู้ถูกจับกุมเพื่อรับสารภาพ นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องได้รายงานการควบคุมตัวและแนบคลิปวิดีโอให้นายอำเภอบางใหญ่และพนักงานอัยการทราบแล้ว ตามแบบฟอร์มใบรับแจ้งการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่รัฐ และระบบรับแจ้งการควบคุมตัวของสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี แม้การจับกุมและควบคุมตัวในกรณีตามคำร้องเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย รวมถึงเสรีภาพในการเดินทาง แต่เมื่อผู้ถูกร้องกระทำไปภายใต้กฎหมายที่ให้อำนาจ และมีได้ทำให้นุคคลที่ถูกจับกุมและควบคุมตัวได้รับบาดเจ็บหรือเสียหาย การกระทำของผู้ถูกร้องจึงเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย ในชั้นนี้จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่ 2 กรณีผู้ถูกร้องจับกุมและควบคุมตัวผู้ที่เคยถูกดำเนินคดี และอยู่ระหว่างได้รับการประกันตัวจากสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เห็นว่า ผู้ถูกร้องจับกุมและควบคุมตัวบุคคลสัญชาติเวียดนามในขณะที่พบเห็นซึ่งหน้าโดยผู้ถูกจับกุมและควบคุมตัวไม่ได้แสดงหลักฐานให้เห็นว่าเป็นผู้ที่เคยถูกดำเนินคดีมาก่อนแล้ว ต่อมาพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรบางใหญ่ ตรวจสอบแล้วพบว่า มีผู้ถูกจับกุม 7 คน เคยถูกดำเนินคดีในข้อหาเดียวกันมาแล้ว และอยู่ระหว่างได้รับการประกันตัวแล้วตามกฎหมาย พนักงานสอบสวนจึงได้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมไป เนื่องจากเห็นว่าเป็นการดำเนินการซ้ำซ้อนและไม่อาจกระทำได้ตามกฎหมาย ตามหลักการสากลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งคุ้มครองผู้กระทำความผิดไม่ให้ต้องได้รับ

การลงโทษซ้ำสองในความผิดเรื่องเดียวกัน (หลักการ Ne bis in idem) ในชั้นนี้ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ประเด็นที่ 3 ผู้ถูกร้องกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อเด็กจากการเข้าจับกุมกลุ่มชาติพันธุ์มอแกนญาค หรือไม่ เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้ประสานเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนนทบุรี เพื่อคัดแยกผู้ถูกจับกุมที่มีเด็กติดตามมาด้วย จำนวน 15 คน ในจำนวนดังกล่าวมีเด็ก 3 คน ถูกส่งตัวไปยังบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดนนทบุรีเพราะผู้ปกครองอยู่ในสถานภาพที่ไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ได้ประเมินสุขภาพจิตและพัฒนาการของเด็กแล้ว พบว่ามีพัฒนาการที่ดีตามวัย ไม่มีภาวะซึมเศร้าหรือภาวะทางจิต สำหรับเด็กที่มีความจำเป็นต้องติดตามมารดาไปยังห้องกัก เนื่องจากยังอยู่ในวัยที่ต้องได้รับการดูแลจากมารดาอย่างใกล้ชิด ได้จัดให้เด็กเข้าพักในศูนย์แรกรับแม่และเด็กซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กมากกว่าการแยกเด็กออกจากมารดา ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ได้ประเมินแล้วเห็นว่า ศูนย์ดังกล่าวมีความพร้อมในการดูแลเด็ก สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ในชั้นนี้ จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าผู้ถูกร้องกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ดี กสม. มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า มีกลุ่มบุคคลสัญชาติเวียดนามจำนวนมากซึ่งถือบัตรประจำตัวผู้ลี้ภัยออกโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ที่พักอาศัยในประเทศไทยระหว่างรอเดินทางไปประเทศที่สาม แต่เข้าประเทศมาโดยไม่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เจ้าหน้าที่จึงจำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอนทางกฎหมาย แม้จะมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาด้านสุขภาพทางกฎหมายของคนต่างด้าวดังกล่าวในประเทศไทยที่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจเดินทางกลับไปยังประเทศอันเป็นภูมิลำเนาของตน แต่ในทางปฏิบัติการเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวต้องขึ้นอยู่กับความสมัครใจของบุคคลเป็นสำคัญ และอาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาที่นานพอสมควรในการพิจารณา นอกจากนี้ แม้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคตสูญหาย พ.ศ. 2565 ได้บัญญัติหลักการห้ามส่งกลับ (non - refoulement) ไว้แล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีความชัดเจนต่อผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัยที่เข้ามาพำนักในประเทศไทย รวมถึงเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของผู้ถือบัตร UNHCR อันอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม และมีความเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2568 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะไปยังกรมการปกครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ร่วมกันให้ความรู้ และความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของผู้ถือบัตร UNHCR รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติและแนวทาง

ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถือบัตรดังกล่าว

ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคตสูญหาย ร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะมาตรา 13 และให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้สอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ สำนักงาน กสม. จะส่งรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ไปยังสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ พ.ศ. 2565 ด้วย ทั้งนี้ ตามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนระหว่าง กสม. กับสำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

10 ตุลาคม 2568